

VEUR MEKOAR

Hoofdlijnenakkoord 2023 - 2027

BBB
PvdA
ChristenUnie
Groninger Belang

29 juni 2023

Inhoud

Vooraf	5
1 'Van Laauwerzee tot Dollard tou, van Drinthe tot aan 't Wad'	8
Leefbaarheid	9
Ruimte	9
Water	10
2 'Doar gruit, doar bluit ain wonderlaand rondom ain wondre stad'	12
Landbouw en Natuur	13
Visserij	14
Bereikbaarheid	15
3 'Ain Pronkjewail in golden raand is Grönnen, Stad en Ommelaand'	16
Sociaal	17
4 'Doar broest de zee, doar hoelt de wind, doar soest 't aan diek en Wad'	18
Energie en Klimaat	19
Milieu	20
5 'Moar rustig waarkt en wuilt het volk, het volk van Loug en Stad'	22
Economie	23
6 'Ain Pronkjewail in golden raand is Grönnen, Stad en Ommelaand'	24
Vrijtijdseconomie	25
Gezondheid en Sport	25
7 'Doar woont de dege degelkhaaid, de wille, vast as stoal'	26
Wonen	27
8 'Doar vuilt het haart, wat tonge sprekt, in richt- en slichte toal'	28
Mijnbouw	29
9 'Ain Pronkjewail in golden raand is Grönnen, Stad en Ommelaand'	32
Cultuur	33
Erfgoed, Ruimte en Landschap (ERL)	33
10 'Ain Pronkjewail in golden raand is Grönnen, Stad en Ommelaand'	34
Financiën	35
Tot slot	39
Bijlage 1: Portefeuilleverdeling	40

Vooraf

Wij zijn trots op ons unieke Groningen, met zijn eigen cultuur, historie en taal. Een goudomrand pronkjuweel. Ommeland én Stad. Een bruisend centrum en een platteland van onschatbare waarde. Bloeiend, groeiend. Tussen Werelderfgoed Waddenzee en Semslinie, tussen graanschuur en visserijhaven.

Soms staan dingen op z'n kop. Gas ging jarenlang boven Groningers, een slepende ontwrichtende ramp. Voorzieningen verdwijnen waar ze het hardst nodig zijn. De meest kwetsbare mensen wonen in de meest tochtige huizen met de hoogste energielasten.

Soms hing ook de vlag op z'n kop. Tussen inwoners en overheid is herstel van vertrouwen nodig. Wij nemen daarin onze verantwoordelijkheid. Door te besturen met een verbindende, duidelijke, eerlijke en oprechte stijl. Voor ons zijn de noden, wensen, dromen en de toekomst van de Groningers het uitgangspunt voor een dienende, meewerkende provinciale overheid.

We leven en werken in het heden, maar hebben oog voor de toekomst. Voor onze provincie en voor toekomstige generaties. Samen zetten we de schouders eronder en samen werken we aan onze doelen. We bieden blijvende oplossingen voor de problemen van onze inwoners en de uitdagingen die voor ons liggen. We verbinden, jagen aan en stimuleren.

We houden van onze provincie en de inwoners. We kennen de kracht van de 'Dege Degelkhaaid' en 'de Wille, vast as Staal', die huist in onze Groninger ziel: de innovatieve economie, het krachtige onderwijs, het prachtige landschap, een sterke stad en mooie dorpen. Samen met en vóór onze inwoners steken wij de komende periode de handen uit de mouwen.

Voor u ligt het hoofdlijnenakkoord voor de komende bestuursperiode van vier jaar. Dit hoofdlijnenakkoord geeft ruimte voor álle Statenleden om initiatief te nemen, mee te praten en te besluiten.

Een sterk middenbestuur

Onze mooie provincie. Een parel op de wereldkaart waar zo'n 600.000 mensen wonen, werken en leven. Een provincie waar we staan voor specifieke Groninger problemen en voor wereldwijde uitdagingen.

Voor veel inwoners is de gemeente de eerste overheid. Het meest zichtbaar en het meest dichtbij. Het Rijk heeft een overstijgende rol. De provincie heeft als middenbestuur een verbindende rol. Wij zijn effectief met een sterk netwerk. Wij gaan voor de samenwerking met mede-overheden en de samenleving op de langere termijn. Daarin zijn wij betrouwbaar, transparant, gedreven en resultaatgericht.

Wij focussen vooral op onze eigen verantwoordelijkheden. Van andere overheden verwachten we hetzelfde. We werken intensief samen en bundelen de krachten om één overheid te zijn voor de inwoners. Voor hen krijgen we het beste voor elkaar. Veel van de landelijke uitdagingen, zoals betaalbare en duurzame energie, woningen en vervoer, zijn ook problemen waar onze inwoners dagelijks tegenaan lopen.

We nemen de verantwoordelijkheden vanuit Europa, het Rijk en de gemeenten serieus. En we houden ons aan geldende wet- en regelgeving, verdragen en akkoorden. Daarbij geldt de rechtsregel dat niemand is gehouden aan het onmogelijke. We vormen een krachtige eigen bestuurslaag en nemen zelf besluiten. We organiseren en voeren uit wat van ons verwacht mag worden. Dit doen we op Groningse wijze: we schromen niet om ruimte te nemen of grenzen op te zoeken als dat in het belang van de Groningers is.

Ondermijnende criminele activiteiten tasten de democratische rechtsstaat aan en vragen om actief optreden van de overheid. Daarom ondersteunen wij gemeenten hierbij en faciliteren bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Voor onze inwoners

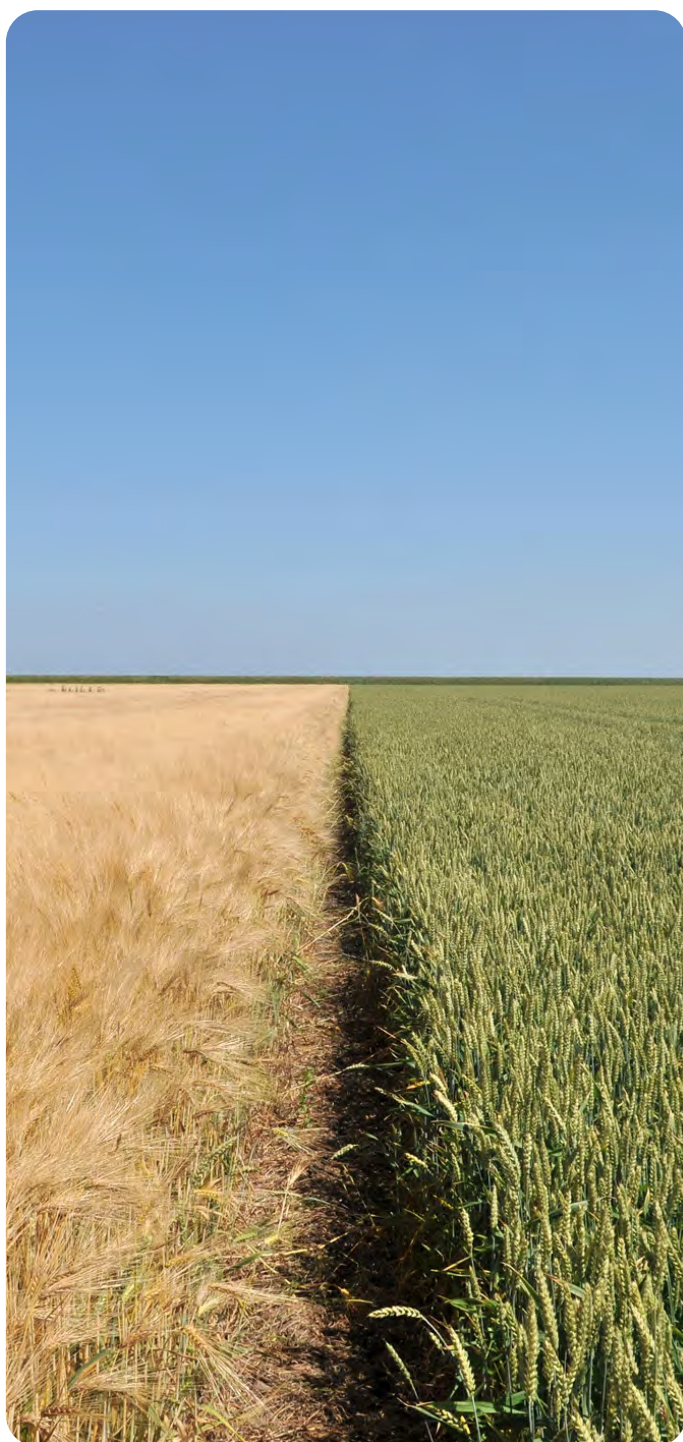
Het belang van de Groningers staat voorop. Dat lijkt een open deur, maar bij het maken van keuzes is het effect en de meerwaarde voor de Groningers ons belangrijkste afwegingskader. We doen mee aan de landelijke transitie in de landbouw, natuur, energie, mobiliteit en gezondheid. Maar verandering heeft alleen kans van slagen als ze gedragen en beleefd wordt door verreweg de meeste Groningers. We willen geen koploper zijn als het peloton niet kan volgen.

We willen werken met draagvlak. Dat ontstond met het vertrouwen van de kiezer op 15 maart 2023 en willen we versterken in dialoog met de inwoner. Luisteren en ophalen, organiseren en informeren doen we op elk moment. Discussies over maatschappelijke onderwerpen voeren we met een zo breed mogelijke groep inwoners.

We zeggen wat we doen en doen wat we zeggen. We stellen realistische doelen als het gaat om maatschappelijk draagvlak, ambtelijke capaciteit, financiën en verantwoordelijkheden. We zetten ons in om de Brede Welvaart, de kwaliteit van leven voor onze inwoners, te verbeteren. Groningen is een hardwerkende, innoverende en ondernemende provincie die Nederland veel te bieden heeft. We willen dat Groningers daar op zijn minst in gelijk deel van profiteren.

Wij willen Stad en Ommeland verbinden en stellen de inwoners en onze leefomgeving centraal. Wij zijn trots op onze provincie en de Groninger identiteit, zoals die ook mooi wordt verwoord in het Grönnens Laid. De politieke thema's hebben wij in ons hoofdlijnenakkoord dan ook gekoppeld aan dit lied.

Het 'Grönnens Laid'

*Van Laauwerzee tot Dollart tou,
van Drinthe tot aan t Wad,
Doar gruit, doar bluit ain wonderlaand
rondom ain wondre stad.
Ain Pronkjewail in golden raand
is Grönnen, Stad en Ommelaand;
Ain Pronkjewail in golden raand
is Stad en Ommelaand!*

*Doar broest de zee, doar hoelt de wind,
doar soest t aan diek en Wad,
Mor rusteg waarkt en wuilt t volk,
het volk van Loug en Stad.
Ain Pronkjewail in golden raand
is Grönnen, Stad en Ommelaand;
Ain Pronkjewail in golden raand
is Stad en Ommelaand!*

*Doar woont de dege degelkhaaid,
de wille, vast as stoal,
Doar vuilt t haart, wat tonge sprekt,
in richt- en slichte toal.
Ain Pronkjewail in golden raand
is Grönnen, Stad en Ommelaand;
Ain Pronkjewail in golden raand
is Stad en Ommelaand!*

1| *‘Van Laauwerzee
tot Dollard tou,
van Drinthe tot
aan ‘t Wad’*

Leefbaarheid

Er zijn grote verschillen als het gaat om leefbaarheid in onze provincie. De kansenongelijkheid tussen en binnen regio's in Nederland is geen natuurverschijnsel, maar het gevolg van politieke keuzes in de afgelopen dertig jaar. Den Haag maakte keuzes in het voordeel van de topregio's en rekende het Noorden daar niet bij.

Wij willen investeren in gemeenschappen. Want een hechte gemeenschap is voor veel mensen een vangnet. Het bestrijdt eenzaamheid en biedt hulp bij moeilijke situaties. Een dorps huis, winkel, bushalte, basisschool en een rijk verenigingsleven (cultuur en sport) betekenen ontzettend veel voor hoe inwoners hun gemeenschap beleven en er toekomstperspectief zien. Voor de leefbaarheid is het werk van vrijwilligers onmisbaar. We zien een groot tekort aan vrijwilligers ontstaan, onder andere bij sportverenigingen en buurthuizen. Daarom moedigen we het werk van vrijwilligersorganisaties aan. Hierbij staan we voor langetermijnbeleid waarbij de provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties hecht samenwerken. De Brede Welvaartsindicator laat de noodzaak daarvan zien. Wij werken de komende periode aan een brede leefbaarheidsvisie met een bijbehorend leefbaarheidsprogramma, met als doel de Brede Welvaart te verbeteren. We richten ons niet alleen op dorpen, want samen met gemeenten, corporaties, ontwikkelaars en lokale werkgevers zetten we ook in op het regionale centrale beleid. Hierin maken we plannen voor de leefbaarheid van de kleine steden en kernen die een centrumfunctie vervullen in Groningen.

Ruimte

Het Groninger landschap is uniek in al haar facetten. Het is genieten van weidse vergezichten met wuivend graan, grazende koeien in de wei, karakteristieke dorpskernen en waardevol erfgoed. Dit kostbare bezit willen wij behouden en versterken. Onze leefomgeving staat voorop. Daarom houden we bij (nieuwe) plannen en ontwikkelingen altijd rekening met de impact die het heeft op ons prachtige weidse landschap. Dat nemen we nadrukkelijk mee in de nieuwe provinciale omgevingsvisie.

Voor alle ruimtelijke opgaven van het Rijk hebben wij ruim tweeënhalf keer het oppervlak van de provincie Groningen nodig. Scherpe keuzes zijn nodig, niet alles kan. En wat wel kan, kan niet overal. Deze keuzes maken wij nuchter en pragmatisch. Bij ruimtelijke inpassingen zitten wij zelf aan het stuur. Geldende wetgeving respecteren we en voeren we uit, maar we zijn niet alleen een uitvoeringsinstantie van het Rijk. We laten ontwikkelingen niet zomaar over ons heen komen. Bij alle plannen en ontwikkelingen stellen we onszelf de vraag: draagt het bij aan een beter, leefbaarder, economisch sterker en duurzamer Groningen en aan onze kwaliteit van leven?

In een open landschap zien wij geen ruimte voor grootschalige datacenters en distributiecentra. Voor nieuwe bovengrondse leidingen en grote windturbines, die ons landschap verder verrommelen, is geen plek. Wel zien we toekomst voor zonnepanelen op daken en op vervuilde stukken grond. Daken van industriepanden, grote loodsen en boerenschuren bieden mooie kansen voor meervoudig ruimtegebruik en het opwekken van hernieuwbare energie. Ook kunnen we zo asbestdaken in onze provincie opruimen.

De verdozing in onze provincie willen wij tegengaan.

Wij hebben nu vijf economische kernzones. Voordat we nieuwe industriegebieden laten ontwikkelen, kijken we of we onbenutte bedrijventerreinen kunnen aanpassen of hergebruiken.

Wij zetten in op de aanleg van voldoende kabels en leidingen, zonder verdere aantasting van het Groningse landschap. Nieuwe woonwijken, nieuwe bedrijven en lokale energie-initiatieven zijn snel aangesloten op het kabel- en leidingennetwerk.

Oostpolder

Samen met de gemeente Het Hogeland zitten we in een open proces om de Eemshaven uit te breiden door een bedrijventerrein te ontwikkelen in de Oostpolder. Hier moet ruimte komen voor een bedrijventerrein met zeer grote bedrijven dat door een integraal en open planproces optimaal ruimtelijk wordt ingepast. Bij de keuzes die we in dat proces moeten maken, weegt het woongenot van omwonenden voor ons zwaar. Een natuurlijke buffer langs de rand van het industriegebied moet de natuur, recreatiemogelijkheden, de leefbaarheid van en het uitzicht vanuit de dorpen verbeteren.

Met de ontwikkeling van de Oostpolder zorgen we voor werkgelegenheid en versterken we de regionale economie en de leefbaarheid in Noordoost-Groningen. Wij kijken hierbij naar duurzame energie, duurzame werkgelegenheid en de blijvende bijdrage die bedrijven leveren aan de leefbaarheid en ecologie van het gebied. Zo verbeteren wij samen de Brede Welvaart.

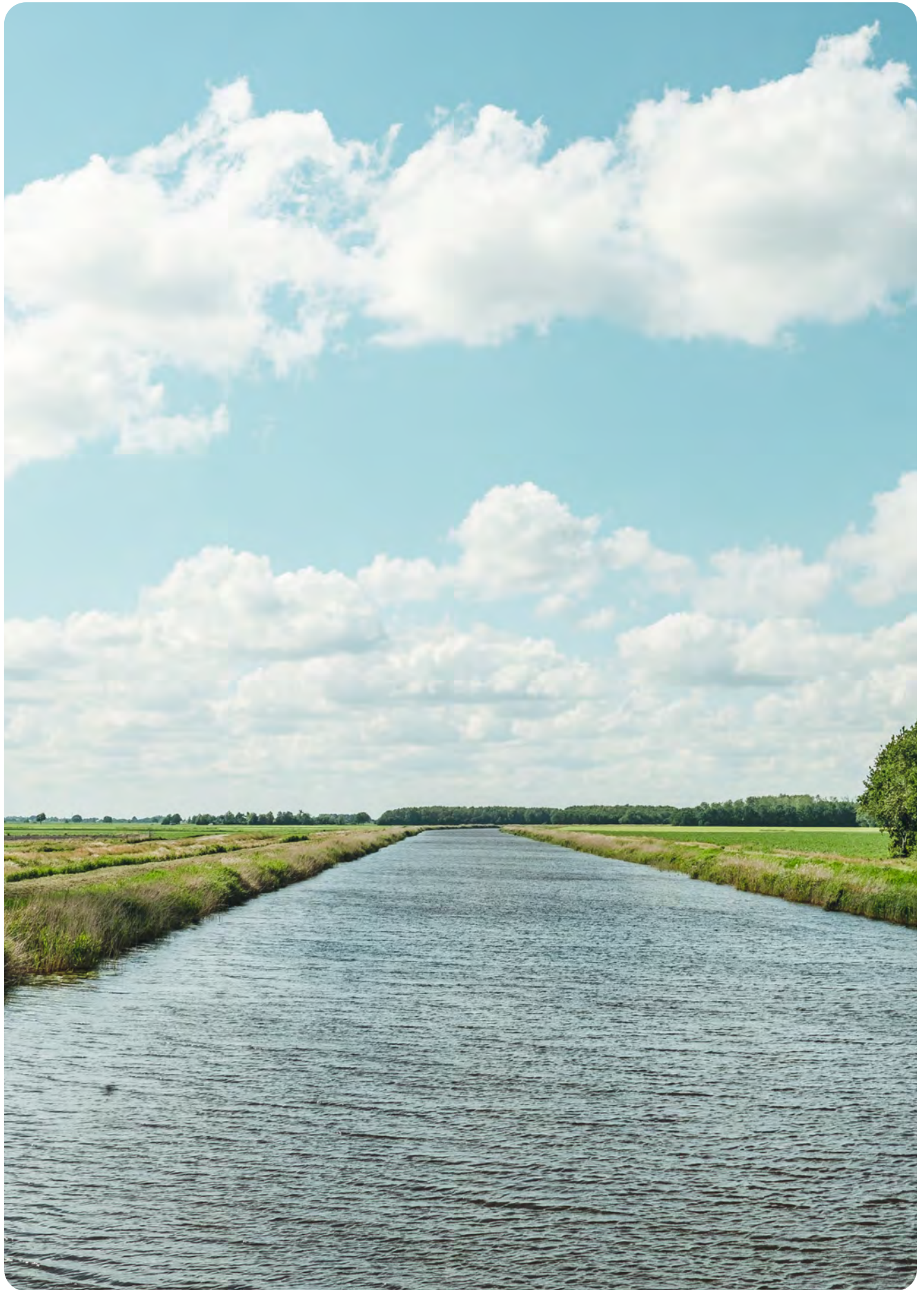
Water

Er gaat niets boven Groningen, behalve veel water. Water is van levensbelang voor mens, dier, landbouw en natuur. Water is een belangrijk onderdeel van ons dagelijks leven en werk. Wij hebben oog voor de veiligheid en kwaliteit van ons water en zorgen voor de juiste hoeveelheid water op het juiste moment op de juiste locatie. De provincie werkt daarom vaak en veel samen met de waterschappen aan de randvoorwaarden voor het waterbeleid, waaronder maatwerk in peilbeheer.

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is opgesteld om de waterkwaliteit in Europa te verbeteren. In deze richtlijn staan afspraken die ervoor moeten zorgen dat uiterlijk in 2027 het water in alle Europese landen voldoende schoon en gezond is. De uitdaging is om deze doelstellingen te behalen met een realistische blik, gezond verstand en betrouwbare metingen. Samen met de waterschappen en de sectoren willen we kijken hoe we de kwaliteit van het oppervlaktewater verder kunnen verbeteren.

Kwalitatief goed, betaalbaar en voldoende drinkwater is noodzakelijk. Drinkwater wordt ook commercieel gebruikt. Samen met de waterschappen en het Waterbedrijf stimuleren wij bedrijven om zuiniger om te gaan met water, en met drinkwater in het bijzonder. Samen gaan we op zoek naar nieuwe bronnen voor drinkwater.

We willen Groningen beter beschermen tegen de effecten van klimaatverandering. Waterveiligheid en klimaatbestendigheid zijn daarom van groot belang. Water en bodem zijn sturend bij de ruimtelijke keuzes die we maken. Samen met de waterschappen maken we onze dijken klaar voor de toekomst. We willen water vasthouden zodat er voldoende schoon water is voor drinkwater, de natuur, landbouw en bedrijven. Zo kunnen we ook de verdere verzilting van grond tegengaan. Waterbergingen spelen een belangrijke rol in het vasthouden van water.

2| *‘Doar gruit,
doar bluit ain
wonderlaand
rondom ain
wondre stad’*

Landbouw en Natuur

Groningen is een landbouwprovincie en Groningen blijft een landbouwprovincie. Groningen heeft misschien wel de meeste ruimte voor een toekomstbestendige landbouw in Nederland. Tegelijkertijd hebben we een prachtige natuur met onder meer de Werelderfgoed Waddenzee, het Nationaal Park Lauwersmeer en vele andere mooie gebieden.

Voor zowel het herstellen en versterken van natuur, als voor de vastgelopen vergunningverlening (denk bijvoorbeeld aan PAS-melders en interimers) zien wij de noodzaak om te werken aan een integrale aanpak voor een transitie in het Landelijk Gebied. We proberen daarin de opgaven en wettelijke verplichtingen in te vullen op het gebied van stikstof, klimaat, biodiversiteit en de kwaliteit, beschikbaarheid en veiligheid van water.

Die overgang willen we op Groningse wijze gaandeweg verder vormgeven. Waarbij we herstel en versterking van biodiversiteit hand in hand willen laten gaan met een toekomstbestendige duurzame landbouw. Bij toekomstige inrichtingskeuzes zijn bodem en water voor ons leidend. Vanuit de Brede Welvaart kijken we echter ook met liefde voor het landschap en bewustzijn van de sociaal-economische consequenties naar de invulling van de opgaven. We zullen gebiedsgericht proberen te komen tot maatregelen als antwoord op de juridische en ecologische uitdagingen. Daarbij is draagvlak van de grondeigenaren van groot belang.

Gedwongen onteigening om nieuwe natuur te ontwikkelen of stikstof- of broeikasuitstoot te verminderen is wat ons betreft niet aan de orde. Wij werken niet mee aan regelingen waarbij de boer niet meer mag boeren.

Een goede samenwerking tussen eigenaren, natuur- en landbouworganisaties, gemeenten en waterschappen moet antwoorden met draagvlak opleveren die bijdragen aan een gedragen transitie. We streven ernaar de doelen voor de transitie van het landelijk gebied te halen door onder andere het ruim uitbreiden van Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer, innovatieve concepten voor de landbouw, natuurlijk verloop in de agrarische sector en stimuleringsmaatregelen.

Agrariërs zijn ondernemers die we de ruimte willen geven om te ondernemen. We stimuleren hen om meer natuurinclusief en biologisch te ondernemen. Er moet echter ook ruimte blijven voor gangbare en intensieve landbouw binnen de grenzen van de wet.

We hebben als regio een heel groot belang voor zowel de natuur als de (agrarische) ondernemers. Wij willen snel duidelijkheid van het Rijk over doelen, kansen, mogelijkheden, middelen en beperkingen. De natuur en de landbouw hebben perspectief nodig.

Wij zien dat perspectief voor de akkerbouw onder andere in hoogwaardige productie. Denk bijvoorbeeld aan de pootaardappelen, granen (ook voor menselijke consumptie) en de ontwikkelingen in het Fascinating-project. Daarnaast zien wij ook de maatschappelijke diensten die agrariërs kunnen leveren. Dat vraagt om een overheid die deze diensten ook echt waardeert.

Perspectief voor de landbouw ligt in de samenwerking en samenhang tussen de verschillende sectoren, zoals natuur, akkerbouw en veehouderij. De akkerbouw en veehouderij spelen een belangrijke rol in onze voedselvoorziening. Binnen de akkerbouw zien we doorontwikkeling van de traditionele hoogwaardige (voedsel)productie en nieuwe innovatieve teelten die inhoud geven aan gewenste ontwikkelingen uit de maatschappij en de markt. De veehouderij kent veel uitdagingen, zoals eisen op het gebied van emissies en uitspoeling. We zien voor de vergunningverlening mogelijkheden in bewezen innovatieve oplossingen, in vrijwillige omschakelingen en natuurlijk verloop. Een veehouderij met minder dieren moet ook een acceptabel inkomen kunnen verdienen.

Voor de natuur ligt het perspectief deels vast in Europese Richtlijnen. De Vogel- en Habitatrichtlijn zorgt voor het organiseren van voldoende gezonde leefgebieden voor veel flora en fauna. We streven ernaar om deze doelen te halen in een realistisch natuur- en landbouwbeleid. Hiervoor zijn vaak inrichtingsmaatregelen en predatiebeheer nodig.

Over het belang van een gezonde leefomgeving inclusief gezonde robuuste natuur bestaat geen twijfel, ook als onderdeel van de Brede Welvaart. We zullen het natuurspectief daarom ook regionaal in moeten kleuren. We breiden het Natuurnetwerk Nederland (NNN) uit tot de voorgeschreven omvang, voorkomen schaduwwerking of compenseren die.

De groei van bos en andere houtige landschapselementen vindt plaats op logische plekken, waar het niet ten koste gaat van goede agrarische gronden, vogeldoelstellingen, karakteristiek landschap of waar dat op een andere manier beperkingen oplevert. Ook kijken we hoe de middelen beter en slimmer kunnen inzetten.

Een fijnmazig groen netwerk ('de groenblauwe dooradering') heeft raakvlakken met meerdere thema's. We zien goede kansen om een belangrijk deel van dat netwerk uit te voeren in samenwerking met waterschappen, landbouw en natuur. Bij het ontwerpen van de groenblauwe dooradering willen we zoveel mogelijk verdienmodellen creëren voor de landbouw.

Groningen heeft één stikstofgevoelig Natura 2000-gebied: Liefstingsbroek. Volgens de natuurdoelanalyse zijn hier onder andere hydrologische maatregelen en stikstofbeperking nodig. De meetpilot in Liefstingsbroek is waardevol om de effectiviteit van maatregelen te onderzoeken en waar nodig bij te sturen. Voor de vergunningverlening zijn wij ook afhankelijk van de toestand van de Natura 2000-gebieden buiten onze provincie waarvan wij binnen de invloedssfeer liggen. Daarnaast voorzien wij dat het verslechteringsverbod voor natuur buiten Natura 2000-gebieden ons ook tot actie zal dwingen.

Dit betekent ook dat we zowel met landbouw als organisaties die natuur beheren afrekenbare doelen af gaan spreken. We willen graag dat natuurorganisaties boerinclusiever gaan naturen en boeren natuurinclusiever gaan boeren. We stimuleren beide ontwikkelingen en willen samenwerken op basis van gelijkwaardigheid. Ook willen we de Noord-Nederlandse en grensoverschrijdende samenwerkingen versterken.

Visserij

De grote problemen die de beroepsvisserij op zee ervaart baart ons zorgen. Wij vinden dat deze sector bestaansrecht heeft en geven deze sector onze politieke steun. De visserijhavens Lauwersoog en de verwerkende bedrijven zijn ook van belang voor leefbaarheid, toerisme, natuur en de lokale werkgelegenheid.

Bereikbaarheid

Wij zetten ons in voor een goede bereikbaarheid van Stad en Ommeland. Reizen moet veilig, vlot en betaalbaar kunnen. Of dat nu met het openbaar vervoer, de auto of de fiets is. Goed en passend vervoer moet voor iedere Groninger toegankelijk en betaalbaar zijn.

In Groningen werken we veel aan weg, fietspad en spoor. Nu en in de toekomst, want nieuwe infrastructuur is belangrijk voor de automobilist, ov-reiziger en fietser. Ook het onderhouden van wegen en kanalen, aanleggen van fietspaden en beleid voor de fiets, verbeteren van verkeersveiligheid en het aanpakken van verkeersknelpunten vinden we belangrijk. Bestaande projecten voeren we uit, ook als de kosten stijgen. Daarnaast onderzoeken we of nieuwe wijken voldoende bereikbaar en toegankelijk zijn en ontwikkelen we nieuwe plannen voor een goede bereikbaarheid.

Auto

Wij zorgen dat de zuidelijke ringweg goed wordt afgebouwd. Verkeersknelpunten, zoals de Blauwe Roos in Winschoten, pakken we aan. We willen de doorstroming op de provinciale weg tussen Groningen en de Friese grens (N355) snel verbeteren en gaan aan de slag om de N33 tot aan de Eemshaven te verdubbelen. Onze provinciale wegen blijven veilig door regelmatig te onderhouden. We verzetten ons tegen vormen van rekeningrijden die de automobilist in Groningen oneerlijk behandelt.

Fiets

In het fietsbeleid is ruimte voor alle soorten fietsers. Of ze nu oud of jong zijn, naar werk of school fietsen of voor hun plezier op de fiets stappen. Het fietsnetwerk rondom de Stad Groningen breiden wij uit, maar ook in de regio komen nieuwe fietspaden die plaatsen beter met elkaar verbinden. Wij stimuleren het fietsgebruik en ondersteunen gemeenten bij het verbeteren van fietspaden, aanleggen van fiets(suggestie)stroken en fietsbeleid. Wij willen de veiligheid verbeteren, onder meer door voorlichting op scholen en voor ouderen.

Scheepvaart

Samen met het Rijk zorgen wij dat de vaarwegen in Groningen goed bevaarbaar zijn voor de binnenvaart, de recreatievaart en vanaf de scheepswerven. We werken aan de toegankelijkheid van onze zeehavens en gaan door met de lobby voor Zeesluis Delfzijl en de vaarweg Lemmer-Delfzijl.

Openbaar vervoer

Wij zetten ons in voor snelle treinverbindingen. Dat doen we door de aanpak van het hoofdstation Groningen, het verbeteren van bestaand spoor (de flessenhals Zwolle - Meppel) en de verbinding naar Noordwest-Duitsland (Wunderline). Op korte termijn willen we dat de spoorlijn Groningen-Veendam-Stadskanaal-Emmen-Enschede (Nedersaksenlijn) er komt, op langere termijn de Lelylijn. Investerings in het openbaar vervoer moeten leiden tot ontwikkeling van onze provincie. De Nedersaksenlijn is een economische groeifactor voor de regio en daarom maken we vaart met de aanleg.

Busverbindingen in wijken en dorpen maken het aantrekkelijk om daar te wonen. We behouden daarom de busverbindingen op het platteland. We versterken het netwerk van OV-hubs en maken deze gebruiksvriendelijker met één platform waar je een reis kunt plannen. Een betere doorstroming van bussen op drukke plekken zorgt voor een snellere reis en een betaalbare dienstregeling. De hubtaxi moet net zoveel kosten als de bus, meer bekendheid krijgen en sneller afroepbaar zijn.

We maken het openbaar vervoer aantrekkelijk met scherpe prijzen en passende abonnementen, in het bijzonder voor scholieren. Vervoerders rijden volgens een betrouwbare dienstregeling en wij zorgen dat openbaar vervoer voor mensen met een beperking goed toegankelijk blijft. Door bussen en treinen te verduurzamen gaan we voor toekomstbestendig en schoon openbaar vervoer. We stimuleren innovaties die zorgen dat het openbaar vervoer beter aansluit op de vraag van reizigers.

An aerial photograph of a modern, curved building with a green roof, overlooking a city. The building has multiple levels with large windows and balconies. The green roof is lush with various plants and trees. In the background, a cityscape is visible under a cloudy sky. The text is overlaid on the image in a white, sans-serif font.

3| *'Ain Pronkjewail
in golden raand is
Grönnen, Stad en
Ommelaand'*

Sociaal

Veel inwoners staan aan de zijlijn en nemen niet actief deel aan onze samenleving. Dat geldt voor jongeren die de aansluiting met de werkende samenleving hebben gemist, maar ook oudere werknemers die het risico lopen geen nieuwe baan meer te kunnen vinden. De grootste groep met financiële problemen zijn op dit moment de zogenaamde ‘werkende armen’, die niet meer in staat zijn rond te komen.

Armoede, ook van generatie op generatie, is een onaanvaardbaar probleem in onze provincie en heeft grote impact van jong tot oud. Het aandeel huishoudens dat van een laag inkomen moet rondkomen, ligt in onze provincie boven het landelijk gemiddelde. Daar waar mogelijk ondersteunen wij de Groninger gemeenten bij het tegengaan van armoede en het vergroten van kansen voor met name kinderen en jongeren. We denken daarbij bijvoorbeeld aan een verlengde schooldag, zoals in het project ‘Tijd voor Toekomst’ van het Nationaal Programma Groningen. Ook de kamerbrief ‘Nij Begun’, als reactie op de parlementaire enquête Groningen, kondigt een stevige sociale agenda voor de Groningers aan, waar wij voortvarend mee aan de slag gaan. De bestaande fondsen zoals het Provinciaal Studiefonds, het Jeugdfonds Sport en Cultuur, stichting Leergeld, Voedselbank Groningen en Kledingbank Maxima krijgen structurele ondersteuning.

We willen een maatschappij waar je kunt zijn wie je bent. Zonder discriminatie en uitsluiting. Wij streven naar een sociale en inclusieve politiek die mensen ziet zoals ze zijn, als mens. De provincie ondersteunt bij het bestrijden van discriminatie en uitsluiting binnen de Groninger samenleving.

De schrijnende en onveilige situaties in Ter Apel zijn onacceptabel. Voor vluchtelingen en voor Groningers is het belangrijk dat er voldoende en goede opvangplekken zijn door heel Nederland. Groninger gemeenten hebben afspraken gemaakt over het aantal vluchtelingen dat ze kunnen opvangen. Wij ondersteunen gemeenten en organisaties daarbij met menskracht en geld. Als de provincie bij toekomstige afspraken een wettelijke taak krijgt, streven wij naar het behoud van de goede onderlinge verhoudingen met en tussen gemeenten bij het verdelen van vluchtelingen over Groningen. Bij het Rijk dringen wij aan op meer aanmeldcentra buiten Groningen en een verdeling van opvangplekken waarbij heel Nederland verantwoordelijkheid moet nemen.

4| *'Doar broest
de zee, doar
hoelt de wind,
doar soest 't aan
diek en Wad'*

Energie en Klimaat

Groningen is een energieprovincie. Energie is overal en we hebben allemaal energie nodig. Het is een heel belangrijk onderdeel van onze samenleving, inclusief industrie en vervoer. We willen ontwikkelingen mogelijk maken die goed zijn voor Groningers.

Ook in Groningen zijn de gevolgen van klimaatverandering merkbaar. Bijvoorbeeld in tijden van langdurige droogte of door hevige regenbuien. We zijn afhankelijk van energie, de energierekening wordt torenhoog en veel Groningers voelen de gevolgen van gaswinning in hun huis en in hun leven. Daarom vinden we verduurzaming en omschakeling naar een toekomstbestendige energiemix belangrijk. Nederland heeft het Klimaatverdrag van Parijs ondertekend en als provincie onderschrijven we het Nederlandse Klimaatakkoord. Met de Regionale Energiestrategie (RES) draagt Groningen nu meer dan evenredig bij aan het opwekken van duurzame energie in Nederland.

De omschakeling naar nieuwe vormen van energie en aanpassingen vanwege klimaatverandering hebben veel invloed op onze leefomgeving en het landschap. Daarom trekken we samen op met inwoners, andere overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Gezamenlijk werken we aan een energiemix die past bij de toekomst waar hernieuwbare energie deel van uitmaakt. We vinden het belangrijk dat de energietransitie van onderop plaatsvindt.

Het opslaan en het opwekken van energie doen we zoveel mogelijk op de locatie waar het nodig is.

We zien een rol voor een provinciaal energiebedrijf, bijvoorbeeld bij de aanleg van betaalbare warmtenetten tussen bedrijven die warmte over hebben en woningen die dat kunnen gebruiken.

Liefde voor het landschap

In onze provincie is geen ruimte voor nieuwe plannen voor grootschalige wind- en zonneparken op land. We helpen bij de komst van zonnepanelen op daken, vervuilde grond, gesloten gaswinningslocaties en bedrijventerreinen. Bij nieuwe initiatieven moeten omwonenden blijvend voordeel hebben van de opbrengsten, bijvoorbeeld door minimaal 50% lokale participatie. We zorgen dat ook mensen met een kleine beurs mee kunnen doen.

We ondersteunen kleinschalige energie-initiatieven van inwoners. We willen kleine dorpsmolens tot 20 meter toestaan op boerenerven en bij dorpen. Als inwoners overlast ervaren van wind- en zonneparken, dringen we bij bestaande opweklocaties aan op aanpassingen om dat te verminderen, indien dat mogelijk is.

Uitstoot CO2 tegengaan

Met energiebesparing kunnen we hoge kosten en CO₂-uitstoot tegengaan. We nemen maatregelen tegen energiermoede, bijvoorbeeld door de inzet van bespaarcoaches, een bespaarlening met 0% rente en subsidie voor woningisolatie. Ook (sport)verenigingen, dorpshuizen en kerken kunnen hier gebruik van maken. Isolatie vinden wij belangrijk. Energie die je niet gebruikt, hoef je immers niet op te wekken.

Bedrijven kunnen ook veel energie besparen. Daarom stimuleren we de verduurzaming van bedrijventerreinen en zien we erop toe dat bedrijven maatregelen nemen om energie te besparen. Samen met de waterschappen en grondeigenaren zetten we ons in om verdere veenoxidatie zoveel mogelijk te beperken.

Waterstof

De waterstofeconomie biedt kansen voor de Groninger werkgelegenheid. De groene waterstof uit Groningen kan de concurrentiepositie van de Groninger industrie versterken. We onderzoeken hoe we de enorme hoeveelheid vrijgekomen warmte in de industrie tegen lage kosten beschikbaar kunnen maken voor warmtenetten. Daarmee kunnen we tienduizenden woningen en gebouwen in de buurt van industrieterreinen verwarmen. Zo heeft Groningen er ook duidelijk voordeel van. Wij gaan door met het subsidiëren van bestaande projecten om de industrie te verduurzamen.

Ontwikkelingen en innovaties

De unieke energie-infrastructuur in Groningen biedt kansen aan bedrijven, scholen en de universiteit voor nieuwe ontwikkelingen op het gebied van het opwekken, opslaan en verplaatsen van energie. We vinden het belangrijk dat die ontwikkelingen meehelpen aan de omschakeling naar een toekomstbestendige energiemix, maar ook blijvende voordelen bieden aan de inwoners van Groningen. Dat kan bijvoorbeeld door de komst van nieuwe banen op alle opleidingsniveaus. We zien veel kansen voor de Groningse industrie en onze zeehavens, zoals op het gebied van waterstof. Die kansen brengen we nationaal en internationaal onder de aandacht. Harde voorwaarden bij deze ontwikkelingen zijn voor ons de meerwaarde voor de Groningers, veiligheid en een goede landschappelijke inpassing. We durven nee te zeggen als projecten hier niet aan voldoen.

Waar dat goed in het Groninger landschap past, stimuleren we de aanplant van bomen en struiken. Dit zorgt onder meer voor verkoeling, het vasthouden van water en het opslaan van CO₂. We willen de aanleg van groene schoolpleinen gaan subsidiëren.

Milieu

De afgelopen decennia zijn grote stappen gezet in het terugdringen van milieuverontreiniging. De meeste bestaande doelstellingen, zoals de bodemsaneringsopgave, zijn gehaald of bijna afgerond. Door de uitgebreide milieuwetgeving moeten bedrijven zich houden aan strenge regels. Bedrijven zijn steeds innovatiever en daarnaast is Groningen een relatief schone provincie. De normen voor luchtkwaliteit worden grotendeels gehaald. Er zijn gebieden waar je nog echte stilte en duisternis kunt ervaren. Tegelijk zien we ook de opwarming van de aarde, uitputting van fossiele hulpbronnen en de toenemende druk van verontreiniging op milieu en ecosystemen. Denk aan stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu zoals PFAS, NO_x en asbest, de Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS).

Wij hebben oog voor deze ontwikkelingen en effecten en gaan deze bedreigingen met een realistische blik te lijf. Daarbij houden we ons aan de wettelijke normen van bijvoorbeeld luchtkwaliteit en werken we intensief samen met de Omgevingsdienst Groningen (ODG). De ODG controleert namens de Groninger gemeenten en de provincie mogelijke milieuovertredingen en handhaaft waar nodig. De provincie bepaalt het beleid en de kaders en de ODG voert deze uit.

Duurzaamheid

Op het gebied van duurzaamheid doen wij zelf ook wat we van anderen vragen. Het Uitvoeringsprogramma Duurzame Ontwikkeling is in 2022 afgerond en we gaan werken aan een vervolgaanpak. Deze stellen we op vanuit het principe dat duurzaamheid voor alle beleidsthema's een belangrijk onderdeel is. Wij staan voor een circulaire economie, waarbij wij bedrijven die innoveren en verduurzamen stimuleren en faciliteren.

Het systeem van ondergrond, grondwater en bodem is van grote economische en strategische waarde voor de provincie en speelt een belangrijke rol bij maatschappelijke transities, voedselvoorziening en circulaire economie, mobiliteit en duurzame leefomgeving. (Nieuwe) plannen en beleid toetsen wij aan de effecten op onze ondergrond, grondwater en bodem.

5| *‘Moar rustig
waarkt en wuilt
het volk, het volk
van Loug en Stad’*

Economie

Op economisch vlak valt grote winst te boeken. Om onze sectoren te versterken moeten we scherpe keuzes maken. Wij willen onze kracht benutten en onze concurrentiepositie verder versterken. Daarbij richten we ons niet alleen op de economisch sterkere regio's in onze provincie, maar zetten we ook in op de ontwikkeling van andere regio's met groeipotentie. Om de Groninger belangen beter te kunnen bedienen, hebben we middelen vanuit het Rijk en Europa nodig. We pakken dit actief op. Onze economische ontwikkeling gaat hand in hand met de liefde voor onze leefomgeving. En we kijken altijd of onze ambities ook passen bij de ruimtelijke omgeving.

We formuleren een nieuwe economische visie. Daarin hebben we aandacht voor de ontwikkeling en bloei van de agrarische sector, vrijetijdseconomie, health-sector, innovatieve en groene industrie, maakindustrie, transport, onze industrieterreinen en winkelkernen. Wij zoeken hierin naar samenhang en (internationale) samenwerking, zodat sectoren van elkaar kunnen leren en vraag en aanbod beter op elkaar aansluiten. Zo stimuleren wij ook de arbeidsmarkt. Op die manier kan het bedrijfsleven profiteren en midden- en kleinbedrijven voordeel hebben van nieuwe, slimme en innovatieve ideeën. Voor de ontwikkeling van jong talent is een stevige basis vanuit het bedrijfsleven belangrijk. Dit draagt bij aan ons doel om de arbeidsmarkt en opleidingen beter op elkaar te laten aansluiten.

Kansen door onderwijs

We kiezen voor arbeidsmarktbeleid met passende werkgelegenheid, inclusief opleidingen en omscholing. Daarin zien we een belangrijke rol voor campussen met praktijkgericht onderwijs, kennisinstellingen en de arbeidsmarkt-regio. We moedigen innovatie en nieuwe werkgelegenheid aan (waaronder basisbanen) en zetten in op behoud van bestaande werkgelegenheid. Talent en vakmanschap mag niet verloren gaan voor de regio. Gerichte programma's moeten ervoor zorgen dat meer jongeren kiezen voor een opleiding in de zorg of techniek. Via omscholingsprogramma's motiveren we mensen om een nieuwe werkrichting op te gaan.

Goed onderwijs is de sleutel tot een betere toekomst voor de komende generaties. Onze opleidingen moeten niet alleen uitstekende kwaliteit bieden, het aanbod moet leerlingen ook de kans geven om in hun omgeving te blijven. Ons onderwijs moet voorbereiden op het werk in de toekomst.

Groningen Seaports

Samen met de gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta en de overige partners werken wij aan de ontwikkeling van de havens. De Eemshaven en de haven in Delfzijl kunnen onze lokale economie versterken en werkgelegenheid creëren, waarbij theoretisch en praktisch geschoolden elkaar vinden. Wij zien het grote sociaalmaatschappelijke en economische belang. Daarom investeren we in de ontwikkeling van de havens.

Groningen Airport Eelde

Wij zien Groningen Airport Eelde als een belangrijke voorziening voor onze provincie en een aanvullend onderdeel van onze infrastructuur. Met name voor het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG), de luchtvaartschool en (toekomstige) bedrijven. Wij ondersteunen het vliegveld de komende jaren met ons aandeel in de NEDAB-subsidie (Niet Economische Diensten van Algemeen Belang). Wij gaan ervan uit dat met dit positieve signaal het voor andere partijen, zoals de Schiphol Group, aantrekkelijk is om te investeren in de toekomst van onze noordelijke luchthaven. Groningen Airport Eelde biedt kansen op duurzame en innovatieve ontwikkelingen voor de luchtvaartsector en daarmee voor onze regio.

Verbonden partijen

Wij willen scherper sturen op verbonden partijen. Wij bepalen samen met andere overheden het beleid en de opdracht, de uitvoeringsinstanties voeren het beleid en de opdracht uit. We willen de rollen van opdrachtgever en opdrachtnemer helder neerzetten. Dit nemen wij op in onze nieuwe economische visie.

Internet

Wij streven naar een provinciedekkend glasvezelnetwerk of op zijn minst kwalitatief hoogwaardig en snel internet. Dit doen we ter ondersteuning van de economische en maatschappelijke ontwikkeling. Daarbij kijken wij ook naar marktpartijen die kansen zien om een bijdrage te leveren aan een provinciedekkend netwerk voor snel internet en willen deze de ruimte geven om mee te werken aan onze ambities.

A photograph of a sailboat on a lake. The sailboat in the foreground has a white sail with a red bird logo. Two people are on board. In the background, there are other sailboats and a city skyline under a cloudy sky.

6| 'Ain Pronkjewail
in golden raand is
Grönnen, Stad en
Ommelaand'

Vrijtijdseconomie

Onze provincie mag gezien worden. Daarom hebben wij de ambitie om de komende jaren te investeren in onze vrijetijdseconomie. Deze economie kan de brede werkgelegenheid en de leefbaarheid in Groningen versterken. Een sterke vrijetijdseconomie moet ervoor zorgen dat bezoekers langere tijd in de stad en de dorpen willen blijven, en hier ook komen om te winkelen en blijven overnachten.

De schoonheid van het weidse Groninger landschap en ons unieke erfgoed trekken buiten onze regio relatief weinig aandacht als vakantie- en recreatiebestemming. Dat is een verbeterpunt en biedt kansen, zeker omdat steeds meer Nederlanders vakantie in eigen land vieren. Waar je in andere delen van het land struikelt over toeristische routes, valt er in Groningen nog veel te winnen. Daarom ondersteunen we waardevolle lokale initiatieven om toerisme te ontwikkelen. Samen met het Rijk zorgen we voor een goed bevaarbaar vaarwegennetwerk, voor onder meer de recreatievaart. Ook vanaf het water mag onze schitterende provincie gezien worden.

Gezondheid en Sport

Wij zetten in op meer gezonde levensjaren van al onze inwoners. Alle Groningers moeten een gezond leven kunnen leiden, zowel fysiek als mentaal. Het is zorgelijk dat de gezondheid van sommige inwoners, uit met name Noord- en Oost Groningen en de noordelijke wijken van de stad Groningen, achterblijft bij de rest van de provincie. De gezondheid van Groningers moet centraal komen te staan in het denken en handelen in onze provincie. Voldoende beschikbaarheid van zorg is daarbij een belangrijke voorwaarde.

De coronacrisis was de alarmbel die het belang van een vitale en gezonde leefstijl benadrukte. We willen naar een samenleving waarin iedereen de mogelijkheid krijgt om te sporten en bewegen, op een plezierige manier en op eigen tempo. Dit komt de gezondheid van Groningers ten goede. Daarom willen wij kijken in hoeverre we sport en bewegen vanuit alle beleidsterreinen kunnen stimuleren. Wij denken beweeginclusief in beleid voor mobiliteit, ruimtelijke ordening, leefbaarheid, natuurbeleving, economie en toerisme. Ook streven wij naar kansgelijkheid voor talentvolle sporters in buitengebieden en sporters met een beperking, zodat zij gelijke toegang hebben tot voorzieningen.

Naast bewegen komt ook de rol van voeding op de agenda. Goede voeding en bewegen zijn onmisbaar voor gezondheid. We willen dit doen door bewegen en gezond leven toegankelijk te maken voor iedereen, met name voor de jeugd en voor mensen met een beperking.

7 | *‘Doar woont de
dege degelkhaaid,
de wille, vast as
stoal’*

Wonen

Eigen haard is goud waard. Dat betekent dat elke Groninger, jong of oud, het recht heeft op een goede, veilige en betaalbare woning. Een woning die past bij iedere levensfase en in een omgeving die aansluit bij ieders wensen. Groningers hechten aan hun eigen omgeving, voelen zich verbonden met de lokale cultuur en de tradities van hun dorp of stad. Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners kunnen wonen op een plek die hun aan het hart gaat en dierbaar is.

De behoefte aan extra woningen in de hele provincie is groot. De afgelopen jaren is er veel gebouwd in de stad Groningen, Regio Groningen-Assen en Blauwestad. Hier liggen voor de komende periode nog steeds grote opgaven. Ook willen we werken aan fijne woonplekken in de dorpen op het platteland. We zien dat er behoefte is aan kleinschalige woningbouw, zowel in Stad als Ommeland. Bij dit soort woonwensen is de gemeente als eerste bestuurslaag aan zet. Zij staan het dichtst bij onze inwoners, weten het beste invulling te geven aan de woonwensen van dorpen en kunnen maatwerk leveren. De provincie stimuleert de samenwerking en faciliteert waar het kan om de woonambities van onze Groninger gemeenten te verwezenlijken. Daarbij houden we vast aan minimaal 30% sociale huur zoals afgesproken in de woondeals.

Wij hebben oog voor de gevolgen voor de leefbaarheid, levensloopbestendigheid, bereikbaarheid, de toekomstige vraag naar woningen en de klimaatbestendigheid van nieuwe woningbouwlocaties. Een woning bouw je voor langere tijd. We willen de schaarse ruimte in onze provincie zo goed mogelijk benutten. Daarom vragen wij gemeenten in dorpskernen eerst te kijken naar het bouwen binnen bestaande bebouwing. Bestaande (karakteristieke) gebouwen een woonbestemming geven is ook een mooie manier om woonruimte te creëren zonder nieuwe ruimte te gebruiken. Het verbeteren en verduurzamen van de bestaande woningvoorraad heeft onze bijzondere aandacht.

'De Groninger voorop', is ons credo. En daarbij laten wij niemand achter. Iedereen doet mee en iedereen doet ertoe. Bij de bouw van nieuwe woningen bedienen we alle doelgroepen. Samen met gemeenten, woningbouwcorporaties, ontwikkelaars en lokale werkgevers maken we plannen voor passende woningen. Senioren verdienen een veilige plek in een vertrouwde omgeving om zorgeloos oud(er) te worden. Jonge starters verdienen een kans op een betaalbare woning in hun eigen dorp. Ook maken wij ons sterk voor voldoende sociale huurwoningen. Hierbij hoort ook de zorg voor tijdelijke huisvesting bij de versterkingsoperatie, die we in delen van onze provincie uitvoeren. Ook hier komen wij samen met gemeenten tot goede oplossingen.

Wij beseffen dat gemeenten worstelen met de woningbouwopgave. Daarom willen wij gemeenten helpen bij het aanvragen van landelijke regelingen en cofinancieringen bij het Rijk. Middelen vanuit het Rijk zijn nodig om onze gezamenlijke plannen waar te maken en aan de maatschappelijke opgave te voldoen. Samen zorgen wij voor een goede, veilige en betaalbare woning voor alle Groningers.

De bouw van nieuwe woningen biedt kansen voor de leefbaarheid en voorzieningen in kleine kernen. We zien dorpshuizen en ontmoetingsplekken als een locatie waar meerdere functies samen komen. Denk daarbij aan noodzakelijke zorg, een bibliotheek, een (gemeentelijk) loket en openbaar vervoer. Een knooppunt van leefbaarheid. Samen maken wij Groningen.

8 | *‘Doar vuilt het
haart, wat tonge
sprekt, in richt-
en slichte toal.’*

Mijnbouw

Gaswinningsdossier: Hersteloperatie Groningen

De Rijksoverheid en de oliemaatschappijen hebben in onze provincie een slegende en ontwrichtende ramp veroorzaakt. De parlementaire enquêtecommissie Gaswinning Groningen heeft haarfijn blootgelegd hoe enerzijds het sturen op geld verdienen en anderzijds de kosten beheersbaar houden hebben geleid tot een onhoudbare situatie in onze provincie. Zoals het nu gaat, gaat het niet langer. Doorgaan op dezelfde weg zal een desastreus effect hebben. We lopen het risico over tien jaar een treurige balans op te moeten maken: een verloren generatie, een getraumatiseerde bevolking, met dorpen waar het authentieke karakter verloren is gegaan en met een ontwrichte samenleving.

Het kabinet presenteerde dit voorjaar de kamerbrief “Nij begun: op weg naar erkenning, herstel en perspectief”. De daarin genoemde maatregelen bieden weliswaar eerste handvatten, maar zijn niet genoeg voor de ambitie van een nieuw begin. Voor het inlossen van de ereschuld en een serieus ‘nij begun’ is meer nodig. Wij gaan ons samen met de gemeenten en inwoners inzetten voor een ‘nij begun’, in een poging om ons te ontworstelen aan de machinaties van het huidige systeem. Centraal staat een integrale en gebiedsgerichte aanpak, waarin we werken vanuit vertrouwen in de burger en oplossingsgericht denken. Met als doel dat het gebied, de woningen en de mensen er daadwerkelijk iets mee op schieten. Voor de compensatie van de geleden schade moeten passende oplossingen komen. Verduurzaming en aardgasloos Groningen zijn wat ons betreft goede opties. Speciale aandacht hebben wij voor de veerkracht en de mentale gezondheid van onze inwoners.

Toekomstperspectief

Na(ast) de hersteloperatie Groningen is een toekomstperspectief in brede zin noodzakelijk om de provincie weer veerkrachtig te maken. Daarvoor is het nodig om onze economische en sociale structuur te versterken en kansen te bieden aan toekomstige generaties. Wij willen -in lijn met “Ereschuld, herstel en perspectief voor Groningen”- een investeringsprogramma met als doel de Brede Welvaart te versterken, langs de lijnen Landelijk Gebied, Gezondheid en Energietransitie. Vanuit dit programma investeren we in vijf masterplannen: zeehavens, regiokernen, transitie landelijk gebied, campussen en Oost-Groningen. Dit alles naast de realisatie van de randvoorwaardelijke infrastructuur.

De verdere concrete doelstelling en inkleuring doen we samen met inwoners. We vinden het belangrijk dat de middelen van Nationaal Programma Groningen (NPG) en Nij Begun landen bij onze inwoners. De besteding en controle dient democratisch gelegitimeerd te verlopen. Wij zien het als onze verantwoordelijkheid om het vertrouwen in de overheid te herstellen. Maar dat kunnen wij niet alleen. Daarom doen we een dringend beroep op de het Rijk en de oliemaatschappijen: laten we er samen voor zorgen dat de dorpen, wijken en inwoners over tien jaar niet alleen de ramp te boven zijn, maar er ook beter zijn uitgekomen.

Mijnbouw algemeen

Over mijnbouwactiviteiten in onze ondergrond hebben we als provincie geen formele bevoegdheden of verantwoordelijkheden. Wel blijven we onze adviesfunctie ten volle benutten. Wij vinden dat we, zeker in onze provincie met het beladen gaswinningsdossier, zeer terughoudend moeten zijn met nieuwe mijnbouwactiviteiten. Menselijk handelen in de ondergrond heeft onzichtbare effecten, waarvan we de gevolgen lang niet altijd kunnen overzien. Nog steeds is niet te voorspellen wat gasproductie, zoutwinning en grootschalige wateronttrekking uit de diepe bodem op lange termijn voor (bovengrondse) effecten heeft. Laat staan wanneer deze ook nog eens op elkaar inwerken, zoals in onze provincie het geval is. Het voorzorgprincipe moet wat ons betreft daarom leidend zijn. De in 2020 vastgestelde Nota Ondergrond bepaalt dat bij eventuele nieuwe activiteiten in de eerste plaats veiligheid gegarandeerd moet zijn. Als de fysieke en mentale veiligheid van onze inwoners gegarandeerd kan worden is het van belang dat nieuwe activiteiten bijdragen aan de energietransitie en werkgelegenheid oplevert. Nieuwe ondergrondse activiteiten alleen voor commercieel belang zijn wat ons betreft niet aan de orde.

Gaswinning

Voor wat betreft de gaswinning uit het Groningerveld is ons standpunt onveranderd helder: deze moet zo snel mogelijk, dus per 1 oktober 2023, stoppen.

Zoutwinning

De zoutwinning in Groningen ligt onder een vergrootglas. Door de aardgasproblematiek kijken wij extra kritisch naar de zoutwinning en de schade door bodemdaling. We blijven in gesprek over hoe we omgaan met de nadelige effecten voor inwoners op en rond de zoutwinning. Voor de individuele schadeafhandeling staat voorop dat de betreffende inwoners terecht kunnen bij het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG). Het Instituut is destijds opgericht voor alle vormen van (gestapelde) mijnbouw in Groningen. De naamgeving is niet voor niets zo gekozen. Dat gedupeerde inwoners tot op de dag van vandaag doorgestuurd worden van het IMG naar het landelijke loket voor mijnbouwschade en/of de Technische commissie bodembeweging (Tcbb), en uiteindelijk met lege handen blijven staan, moet zo snel mogelijk tot het verleden horen. Het IMG moet de bevoegdheid krijgen om alle vormen van mijnbouwschade in deze provincie af te handelen met toepassing van het bewijsvermoeden. Deze uitzonderingspo-

sitie is legitiem door de aanwezigheid van gestapelde mijnbouw in onze provincie. Daarnaast willen we, zoals afgesproken in de Staten, een compensatiefonds inrichten voor het gebied waar de zoutwinning speelt.

Wij zijn terughoudend met geothermie in Groningen. Wij zien het potentieel wel, maar constateren ook onzekerheden voor bijvoorbeeld seismiciteit. Voor de kleine gasvelden geldt hetzelfde als voor het Groningerveld: vanwege de veiligheid pleiten we ervoor deze gaswinning zo snel mogelijk af te bouwen tot nul. Wij verlenen geen medewerking aan de opslag of berging van radioactief of gevaarlijk afval in de (diepe) ondergrond. Opslag en buffering van nieuwe energiedragers in zoutcarvernes of lege gasvelden moet nader onderzocht worden.

Kennis

Tot slot hebben wij behoefte aan meer kennis en inzicht in wat er zich in onze bodem afspeelt. Denk aan (on)gelijke bodemdaling, seismiciteit en de effecten op de gebouwde omgeving. We zijn op dit moment sterk afhankelijk van landelijke instituten zoals het KNMI en TNO of bedrijven als de NAM. Hier hebben we geen invloed op bijvoorbeeld de onderzoeksvragen. We willen onderzoeken of er mogelijkheden zijn voor het opbouwen van kennis en het verzamelen en interpreteren van (eigen) data op een manier dat het voor ons toegevoegde waarde kan hebben.

A photograph of an outdoor festival area. A wooden boardwalk made of dark planks leads from the foreground towards the background. On either side of the boardwalk are tall wooden poles with strings of small, colorful lights hanging from them. In the background, there are white tents with arched windows, a stage area with equipment, and people sitting at wooden picnic tables. A small child in a red shirt is walking on the boardwalk. The sky is blue with some clouds.

9 | 'Ain Pronkjewail
in golden raand is
Grönnen, Stad en
Ommelaand'

Cultuur

Cultuur en kunst zorgen voor saamhorigheid, troost, creativiteit, inspiratie en verbinding. Het is overal aanwezig in ons dagelijks leven. Het gaat over onze identiteit, drijfveren en dromen. Het is de manier waarop we met elkaar omgaan en het zijn de verhalen die we aan elkaar vertellen. Verhalen over Groningen, onze taal, erfgoed en cultuur zijn daar een belangrijk onderdeel van. Wij investeren in en ondersteunen projecten die zich daarop richten, met speciale aandacht voor onze Grunneger taal.

We willen dat iedereen, jong en oud, toegang heeft tot kunst en cultuur. De makers van kunst en cultuur moeten een eerlijke beloning kunnen verdienen. We steunen daarom culturele instellingen, met name de kleine musea, theaters en culturele gezelschappen. Een divers kunst- en culturaanbod in het Ommeland heeft onze bijzondere aandacht. Daar willen we nieuwe en bestaande initiatieven aanjagen en ondersteunen. Daarnaast steunen wij een Bevrijdingsfestival dat gratis toegankelijk is.

Erfgoed, Ruimte en Landschap (ERL)

De rijke geschiedenis van onze provincie moet zichtbaar blijven. Wij hebben een zeer belangrijke functie als het gaat om de zorg voor ons erfgoed, ruimtelijke kwaliteit en landschap. Wij staan voor de taak deze grote opgaven, ook buiten het aardbevingsgebied, vorm te geven. Ons erfgoed en mooie landschap vormen de basis van de identiteit van onze provincie en zijn een belangrijk ingrediënt voor de leefbaarheid en welvaart van onze inwoners.

Wij zetten in op het versterken van karakteristieke gebouwen en ruimtelijke kwaliteit van de dorpen. We moeten zuinig zijn op ons landschap, onze monumenten en het cultuurhistorisch erfgoed. In de versterkingsoperatie is het belangrijk dat we niet alleen zorgen voor veilige woningen en gebouwen, maar ook voor behoud van cultuurhistorisch erfgoed.

10| *'Ain Pronkjewail
in golden raand is
Grönnen, Stad en
Ommelaand'*

Financiën

Ambities en financiële middelen

In de voorgaande hoofdstukken hebben wij onze ambities geformuleerd. Ambities die vooral zijn gericht op het bieden van structurele oplossingen voor de problemen waar onze inwoners tegenaan lopen. De komende periode steken wij dan ook gezamenlijk met de inwoners en onze partners proactief de handen uit de mouwen.

Voor het realiseren van onze ambities zijn financiële middelen nodig. Middelen die wij als provincie zelf hebben en Rijksmiddelen die op ons af komen. Denk hierbij aan Rijksmiddelen voor de realisatie van grote transities (Natuur & Stikstof, Klimaat & Energie, Wonen & Bereikbaarheid), maar zeker ook aan middelen vanuit Nij Begun. Daarnaast liggen er extra structurele Rijksmiddelen vanuit het Provinciefonds in het verschiet.

Op dit moment is de omvang van de Rijksmiddelen nog niet bekend en is ook nog niet helder wanneer we exact over deze Rijksmiddelen kunnen beschikken. We moeten voor nu dus leven met een onzekerheid over de te verwachte Rijksmiddelen. Deze duidelijkheid moet het Rijk in de komende periode gaan verschaffen.

Daarnaast hebben we te maken met in gang gezet nieuw beleid vanuit de vorige collegeperiode dat eind 2023 grotendeels afloopt en waarvoor in de provinciale begroting 2024-2027 onvoldoende middelen beschikbaar zijn. Dit beleid hebben wij kritisch bekeken en afgewogen hetgeen heeft geleid tot keuzes. Wij zetten dan ook niet het gehele nieuw beleid vanuit de vorige collegeperiode door.

De combinatie van onzekerheid over Rijksfinanciering en het ontbreken van voldoende middelen voor het volledig continueren van in gang gezet beleid vanuit de vorige collegeperiode heeft ertoe geleid dat wij ons nu in eerste instantie richten op het jaar 2024. Door constante monitoring houden wij de vinger strak aan de financiële pols en eind 2024 kijken we waar we staan en of we moeten bijsturen.

Dit betekent dan ook dat onze bijzondere aandacht uitgaat naar 2024 en dat wij onze ambities voor het begrotingsjaar 2024 op geld hebben gezet.

In totaal gaan wij voor het jaar 2024 een bedrag van € 21,5 miljoen investeren om onze ambities te realiseren. Dit bedrag is als volgt verdeeld over de programma's van de provinciale begroting. Voor Mobiliteit zijn er veel reserves beschikbaar, onze ambities proberen we daarmee te realiseren.

1. Ruimte en water	€ 4,1 miljoen
2. Milieu en energie	€ 1,8 miljoen
3. Platteland en natuur	€ 7,6 miljoen
4. Bereikbaarheid	pm
5. Economie	€ 2,1 miljoen
6. Cultuur en maatschappij	€ 5,5 miljoen
7. Openbaar bestuur	€ 0,4 miljoen
8. Bedrijfsvoering	pm
Totaal	€ 21,5 miljoen

Dekking

Voor de financiële dekking van onze ambities 2024 (€ 21,5 miljoen) hebben wij de volgende middelen beschikbaar.

1. Begrotingsruimte 2024	€ 14,2 miljoen
2. Vrijval vanuit het Cofinancieringsfonds	€ 2,0 miljoen
3. Surplus Stamkapitaal	€ 5,3 miljoen
Totaal	€ 21,5 miljoen

Samengevat hebben wij de ambities voor het jaar 2024 volledig gedekt. We kiezen er wel voor om de inzet vanuit het surplus van het Stamkapitaal zo veel mogelijk te beperken. Daarom geven we aan het college van Gedeputeerde Staten een tweeledige opdracht mee:

- Het structureel vrij spelen van middelen via een herprioritering op de autonome taken (streefwaarde 2%).
- Het incidenteel vrij spelen van middelen door binnen de bestemmingsreserves keuzes te maken binnen de gelabelde bedragen.

Dit moet ertoe leiden dat de € 5,3 miljoen dekking vanuit het surplus van het Stamkapitaal zoveel mogelijk wordt beperkt door middelen vrij te spelen vanuit deze opdracht.

Wij merken hierbij op dat een dergelijke opdracht wat ons betreft een structurele activiteit wordt als onderdeel van de Planning & Control-cyclus. Formuleren van doelstellingen en het behalen van resultaten gekoppeld aan inzet van middelen moet in een continu proces onderwerp van gesprek zijn.

Kaders financiële dekking

Voor de financiële dekking hebben wij de volgende kaders gehanteerd:

- De trendmatige ophoging van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting met de consumenten prijsindex laten we los, hetgeen betekent dat we het tarief van 95,7 procenten bevroren voor de periode 2024-2027.
- We houden ons aan de afspraak dat het stamkapitaal minimaal € 100 miljoen moet zijn. Alleen het surplus op dit bedrag zetten we in.
- We handhaven een flexibel budget van € 2,0 miljoen per jaar. We bezien nog of dit voldoende ruimte geeft voor Provinciale Staten om initiatief te nemen, mee te praten en te besluiten. Het bedrag van € 2 miljoen per jaar is gereserveerd voor initiatieven vanuit Provinciale Staten.
- We handhaven een budget voor onvoorziene uitgaven van € 0,5 miljoen per jaar.

Financiële spelregels

Wij vinden “financiële hygiëne” erg belangrijk. Concreet betekent dit het volgende:

- Wij voeren een behoedzaam en toekomstbestendig financieel beleid.
- Wij werken met een sluitende (meerjaren)begroting waarbij de structurele lasten structureel worden gedekt.
- We geven geen geld uit dat we niet hebben.
- Het beschikbare weerstandsvermogen moet van voldoende niveau zijn om de risico's op te kunnen vangen.
- Tegenvallers dienen in principe gedekt te worden binnen de bestaande middelen van de programma's. Meevallers komen ten gunste van de Algemene Middelen. Een integrale afweging over de inzet van deze middelen vindt plaats bij de perspectiefnota en de begroting.
- Middelen die niet in enig jaar zijn uitgegeven gaan niet mee naar het volgende jaar, tenzij. Er vindt een nieuwe afweging plaats over de inzet van deze resterende middelen.

Vervolgstappen financiën

Tot slot merken wij op dat ons hoofdlijnenakkoord wordt verwerkt in de provinciale Begroting 2024 en dat na twee jaar in de zogenaamde mid-term review een tussentijdse evaluatie van de uitvoering van onze ambities plaatsvindt. Voor nu kunnen we met onze ambities voor 2024 goed dienstbaar zijn aan onze inwoners en dat doen we met een sluitende begroting voor het boekjaar 2024.

Het financieel perspectief voor de jaren 2025-2027 kent de nodige onzekerheden. Echter, wij voorzien extra Rijksmiddelen voor de uitvoering van onze ambities en opgaven en bovendien is met zekerheid te zeggen dat er extra structurele middelen vanuit het Provinciefonds onze kant op komen. Verder zijn er kansen om middelen vrij te spelen binnen autonome taken en bestemmingsreserves. Wij verwachten dan ook dat wij ons beleid van 2024 kunnen continueren en mogelijk een plus op onze ambities kunnen zetten. Voor ons is van eminent belang om gedurende de gehele periode te werken met een sluitend financieel perspectief.

Tot slot

Provinciale Staten in positie

Dit hoofdlijnenakkoord tussen vier partijen staat vol met ambities. Vertegenwoordigende democratie betekent dat alle Statenleden het mandaat hebben gekregen om namens alle inwoners afwegingen te maken voor het algemeen belang. Dat is een grote verantwoordelijkheid, waarbij we het nooit iedereen naar de zin kunnen maken. Het is een enorme opdracht om alle geluiden te horen, verstandige afwegingen te maken en daar de beste ideeën uit af te leiden. De meerderheid van stemmen - de helft plus één - is daarbij niet het doel. Sterker nog: bij belangrijke onderwerpen is een kleine meerderheid eigenlijk te smal. Wisselende, zo ruim mogelijke meerderheden geven besluiten kracht en draagvlak. De stem van ieder Statenlid weegt even zwaar en stem van alle Statenleden mag te horen zijn. Niet tot de hamer gevallen is, maar juist ook in de uitwerking van de besluiten.

We willen meer zinvolle interactie tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten, waarbij wij dualisme van groot belang vinden. Provinciale Staten zijn een betekenisvolle meedenker in het proces van beleidsvorming. Statenleden krijgen meer tijd en ruimte om input te leveren en te verwerken voordat we een definitief besluit nemen. Als Provinciale Staten met initiatieven komen, is het een goed gebruik dat ingegaan wordt op de financiële dekking van de voorstellen.

Provinciale Staten controleren Gedeputeerde Staten. Die rol vraagt om heldere kaderstelling, goede volksvertegenwoordiging en voldoende controle. We tellen op tot de grootste som en beperken ons niet tot afrekenen. Een afrekencultuur helpt immers niet om fouten te erkennen, ervan te leren en het steeds beter te doen.

De cultuur, werkwijze en resultaten van dit provinciebestuur willen we bespreekbaar maken en halverwege de collegeperiode evalueren, tijdens de Algemene Beschouwingen van 2025.

Bijlage 1: Portefeuilleverdeling

BBB

Landbouw en Visserij, transitie landelijk gebied

Natuur en Landschap

Waddengebied (incl. Waddenfonds)

Economie (incl. GAE)

Dienstverlening (incl. Facilitaire zaken, HRM, Informatie- en Communicatie Technologie)

Partijloos

Mijnbouw (zout- en gaswinning), schade, versterken en verduurzamen

Nationaal Programma Groningen / 'Ereschuld' / Nij Begun

Opgave Erfgoed, Ruimtelijke kwaliteit en Landschap

Vrijtijdseconomie

PvdA

Arbeidsmarkt en Werkgelegenheid

Scholing en Onderwijs

Leefbaarheid en Brede Welvaart

Regiokernen

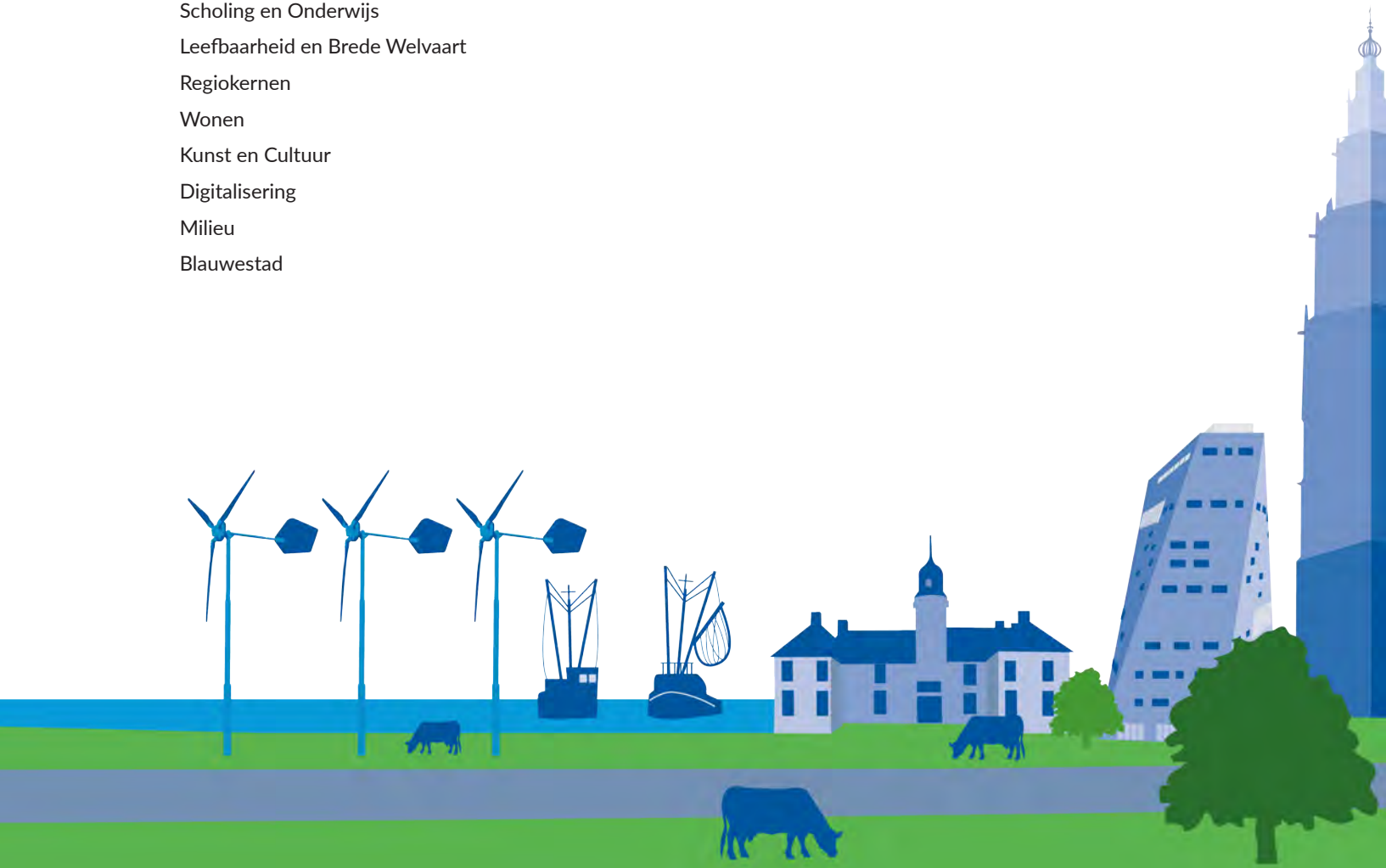
Wonen

Kunst en Cultuur

Digitalisering

Milieu

Blauwestad

ChristenUnie

Mobiliteit

Gezondheid, Welzijn en Zorg

Bestaanszekerheid (incl. energiearmoede)

Energie

Klimaat

Water

Groninger Belang

Financiën (incl. toezicht gemeentefinanciën)

Ruimtelijke Ordening (incl. Grondbeleid, Oostpolder, Novexgebieden, Masterplan Zeehavens)

Sport

Internationalisering

Portefeuille CdK

Kwaliteit Openbaar Bestuur (incl. (jongeren)participatie)

Communicatie

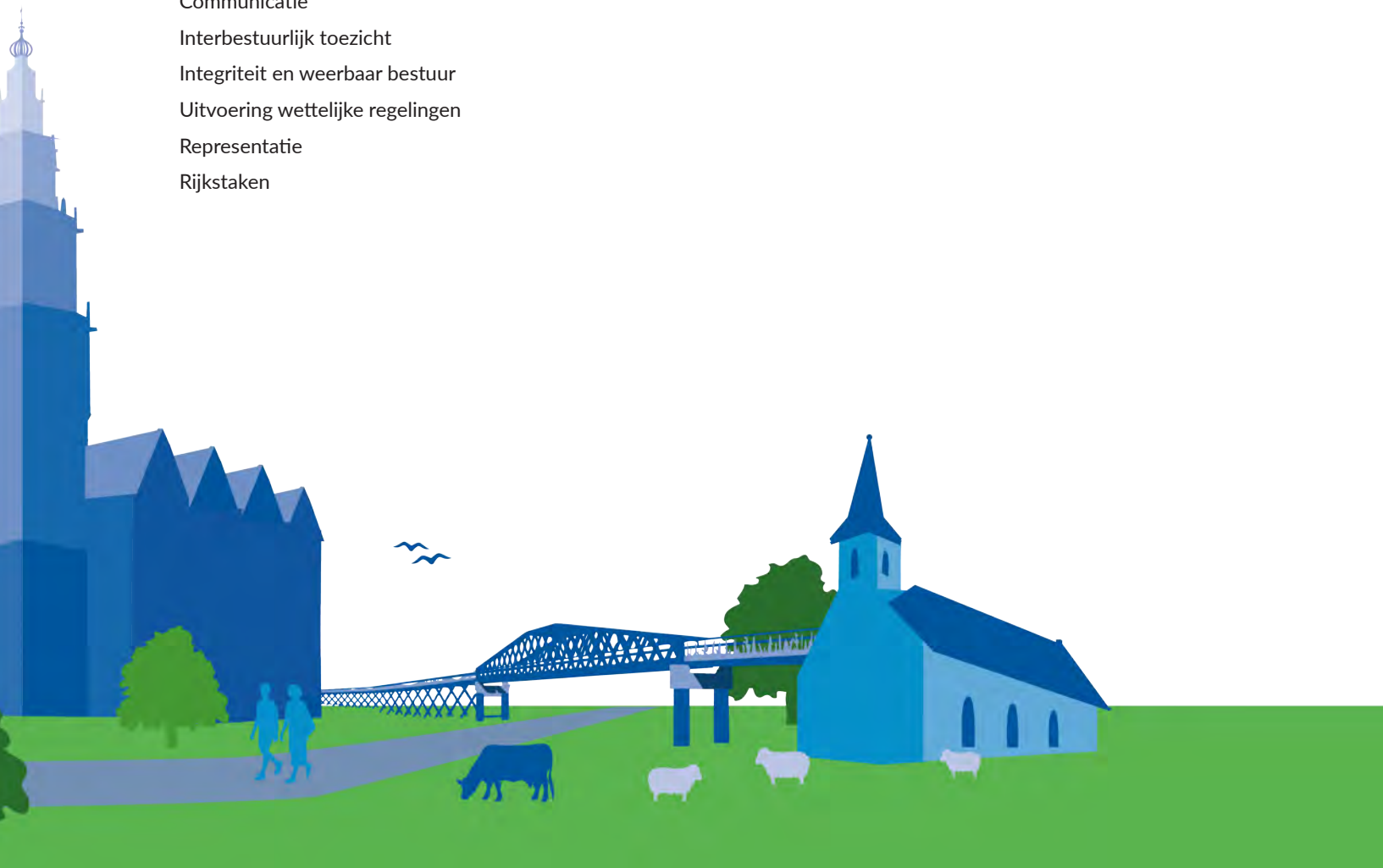
Interbestuurlijk toezicht

Integriteit en weerbaar bestuur

Uitvoering wettelijke regelingen

Representatie

Rijkstaken

Colofon

Dit is een uitgave van de
provincie Groningen.

Tekst

Provincie Groningen

Foto's

Provincie Groningen
Marketing Groningen
Stella Dekker
Sebastiaan Rodenhuis
Johan Bosma
Ewoud Rooks
Xander Brinkman
Thijs van den Broek

Omslag illustratie

Team Communicatie

Lay-out en vormgeving

Team Communicatie

Uitgave

Juni 2023

